

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Луба Діана КОЗАЦЬКІ РАДИ ЯК ФОРМА НАРОДНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	113
Майстерюк Вікторія КВІТИ ЗАМІСТЬ КУЛЬ: ІСТОРІЯ РУХУ «ХІПІ».....	117
Вєнц Ірина ДУХОВНА КУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ).....	119
Юн Катерина КИЇВСЬКА РУСЬ ТА МІЖНАРОДНІ ШЛЮБИ.....	122
Єфтені Ксенія РОЛЬ КНЯГИНИ ОЛЬГИ В ПОЛІТИЦІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ.....	125
Коба Олег БЕЗПЕКА МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ: ІСТОРІЯ НАЙБІЛЬШИХ КАТАСТРОФ (НА ОСНОВІ РЕАЛЬНИХ ФАКТІВ).....	128
Грабарь Кирило ВІД ВОГНЮ ДО СЛАВИ: ІСТОРІЯ ОДЕСЬКОГО ОПЕРНОГО ТЕАТРУ.	139
Шмалько Оксана РОЛЬ ДОСВІДУ У ПІЗНАННІ СВІТУ В ФІЛОСОФІЇ Ф.БЕКОНА (НА ОСНОВІ «НОВИЙ ОРГАНОН»).....	142
Батрун Іванна ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.....	147
Дандалі Анжеліка ПРИРОДНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА ДУХОВНІ ВИМІРИ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.....	148
Олту Олександра ІНТЕЛЕКТ, ВОЛЯ, ВІРА – ПРОЯВИ ЛЮДСЬКОЇ СУТНОСТІ.....	150
Робу Лія ПРОБЛЕМА ПОХОДЖЕННЯ ТА МІСЦЯ ЛЮДИНИ У СВІТІ	152

- вільна енциклопедія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Одеський_національний_академічний_театр_опери_та_балету
4. Остроухова Н. В. Одеський оперний театр як музично-історичне явище та художньо-інституціональний феномен. Одеса: Олді+, 2024. 716 с.
5. Самойлов Ф. Одеський національний академічний театр опери та балету. *Енциклопедія історії України*: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: 2010. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Odeskyj_teatr
6. Ще 5 об'єктів культурної спадщини України внесено до Міжнародного списку культурних цінностей, які перебувають під посиленням захистом. 15.12.2023. *Урядовий портал*. <https://www.kmu.gov.ua/news/shche-5-objektiv-kulturnoi-spadshchyny-ukrainy-vneseno-do-mizhnarodnoho-spyску-kulturnykh-tsinnostei-iaki-perebuvaiut-pid-posyleny-m-zakhystom>
7. The Historic Centre of Odesa. *UNESCO World Heritage Centre*. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/1703/>

ШМАЛЬКО ОКСАНА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 013 «Початкова освіта», факультет початкової освіти

Науковий керівник: **ПЕТИНОВА ОКСАНА**, докторка філософських наук, професорка, професорка кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

РОЛЬ ДОСВІДУ У ПІЗНАННІ СВІТУ В ФІЛОСОФІЇ Ф.БЕКОНА (НА ОСНОВІ «НОВИЙ ОРГАНОН»)

Досвід як фундамент пізнання у філософії Ф. Бекона постає ключовою методологічною домінантою становлення сучасної наукової раціональності. У «Новому Органоні» мислитель формує принципово нову епістемологічну парадигму, що руйнує авторитет схоластичної спекулятивності та утверджує індуктивний метод як єдино продуктивний шлях до отримання істинного знання. У контексті постнекласичної науки та епістемологічного повороту ХХ–ХХІ століть Беконівська проблема досвіду набуває особливої значущості, адже спрямована на переосмислення ролі емпіричних фактів у побудові теоретичних моделей, прояснення взаємодії між експериментом, індукцією та науковою абстракцією. Повернення до ідей Бекона дозволяє простежити витоки сучасної наукової методології, обґрунтувати необхідність критичного

ставлення до когнітивних упереджень і захисту науки від маніпуляцій й псевдодоказів. Саме тому доцільно здійснити ґрунтовний аналіз ролі досвіду в пізнанні світу у філософії Ф. Бекона як теоретичного та методологічного чинника розвитку сучасної науки.

Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, що ґрунтується на поєднанні історико-філософського, компаративного, логіко-аналітичного та герменевтичного методів. Історико-філософський метод дає змогу реконструювати інтелектуальний контекст становлення беконівської концепції досвіду; компаративний – порівняти її з альтернативними епістемологічними моделями; а логіко-аналітичний – виокремити структурні особливості індуктивної логіки; герменевтичний – інтерпретувати текст «Нового Органону» з позицій сучасної наукової раціональності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний науковий інтерес до проблеми досвіду у пізнанні світу в концепції Ф. Бекона та її впливу на формування наукової методології. Зокрема, І. Коваль розглядає філософсько-теоретичну діяльність мислителя у контексті визначення місця науки як чинника суспільного прогресу, акцентуючи на поєднанні інтелектуальної та державницької діяльності Бекона. Класичні історико-філософські інтерпретації Д. Юма та Б. Рассела слугують фундаментом для реконструкції епохи та соціокультурних передумов формування емпіризму, тоді як А. Луначарський репрезентує критичний підхід до особистісних і політичних аспектів діяльності Бекона. Сучасні студії, як-от праця М. Грицишиної, поглиблюють аналіз ґносеологічних складників беконівської концепції, насамперед вчення про «ідоли розуму» та індуктивний метод. Проте, попри ґрунтовність існуючих досліджень, недостатньо систематизованим залишається аналіз ролі досвіду як методологічного ядра «Нового Органону», що зумовлює потребу у додатковому науковому осмисленні цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу. Ф. Бекон жив і творив в епоху, коли Англія в Європі була в авангарді наукового прогресу. Вона вимагала наукових відкриттів, особливо в розповсюдженні нових знань у промисловості, торгівлі, військовій справі і мореплаванні. Англійські мислителі неодноразово заявляли, що він не заради слави і пихатості або через корисливі інтереси займається наукою, а «через всебічні дослідження, він прагнув принести користь людському роду» [1]. Знаменитий англійський філософ Д. Юм характеризував Ф. Бекона як людину, яка «викликала всезагальне захоплення величчю свого генія... Він був великою прикрасою свого покоління і своєї нації» [2]. Вичерпну характеристику своєму земляку дав Б. Рассел: «Основа філософії Ф. Бекона практична, і дати людині можливість оволодіти силами природи за допомогою наукових відкриттів» [3].

Ф. Бекон, як державний діяч та мислитель, розглядав розвиток науки як ключову умову соціальної стабільності та прогресу своєї країни. Його

політичні й філософські погляди були спрямовані на те, щоб Англія уникнула радикальних потрясінь і соціальних конфліктів. На думку Бекона, подолати соціальні суперечності можливо завдяки комплексним економічним реформам, що стимулюють промислове зростання й торговельний розвиток, а також шляхом активного впровадження наукових знань та технічних інновацій. Саме пізнання, засноване на досвіді й експерименті, він розглядав як основу суспільного добробуту та матеріального поступу держави [1]. Разом із тим, діяльність Бекона відбувалася у складному політичному середовищі, в умовах придворної боротьби та корумпованих відносин.

Центральним елементом пізнання у філософії Ф. Бекона є досвід, який постає не як пасивне фіксування фактів, а як активна, цілеспрямована діяльність розуму, спрямована на відкриття закономірностей природи. У «Новому Органоні» мислитель наголошує, що справжня наука починається не з умоглядних принципів, а з накопичення фактичного матеріалу, який піддається систематичному аналізу, порівнянню та уніфікації. Лише після цього можливе формулювання висновків універсального характеру. Таким чином, досвід стає фундаментальним джерелом достовірного знання, а розум виконує роль інструмента, що впорядковує дані, отримані через спостереження та експеримент. Така епістемологічна установка означає радикальний розрив з традицією схоластичного мислення, що надавала перевагу абстрактним дедуктивним схемам, відірваним від природної реальності [5].

Важливою складовою Беконівського розуміння досвіду є теза про схильність людського мислення до передчасних, необґрунтованих узагальнень. Розум, за своєю природою, прагне до простих пояснень, тому неконтрольований процес пізнання легко породжує омани, які перешкоджають здобуттю істини. Саме тому Бекон наполягає на необхідності постійної перевірки довільних висновків через експериментально-підтверджений досвід. Ця вимога фіксує системну антидогматичну позицію мислителя, згідно з якою будь-яке знання повинно мати емпіричне виправдання. Особливої ролі в концепції Бекона набуває експеримент як «активне перетворення» природних умов. На відміну від середньовічної традиції, що обмежувалася пасивним спогляданням, Бекон вважав необхідним втручання дослідника у природний процес задля виявлення прихованих властивостей речей. Експеримент, таким чином, стає «допитом природи», коли вчений примушує явища відповідати на поставлені запитання, а не просто очікує випадкових проявів закономірностей. Завдяки цьому емпірія перестає бути хаотичним нагромадженням фактів і перетворюється на методично організований інструмент пізнання. Таке розуміння досвіду висуває на перший план активну, дослідницьку позицію суб'єкта науки, одержимого прагненням не лише описувати природу, а й оволодівати нею [5].

Суттєвим доповненням до експериментальної методики є система таблиць, що їх Бекон пропонує для класифікації явищ: таблиці присутності, відсутності та ступенів прояву. Їхнє призначення – упорядкувати емпіричний матеріал таким чином, щоб можна було елімінувати випадкові фактори, усувати помилкові гіпотези та виокремлювати справжні причинні залежності. Саме на основі таких таблиць формується індукція нового типу, яку Бекон називає елімінативною. Вона не просто узагальнює факти, а відсіює ті, що не підтверджуються повторюваністю та перевіркою. Таким чином, мислитель закладає основу для майбутніх методів статистичного та логічного аналізу в науці, визначаючи необхідність процедури відбору даних як ключ до об'єктивного пізнання [5].

У центрі беконівської епістемології стоїть прагнення до відкриття форм як об'єктивних властивостей явищ, що роблять їх тим, чим вони є. На відміну від метафізичних трактувань сутностей, які розглядалися як абстрактні принципи, форми у Бекона набувають статусу реальних закономірностей природи, доступних досвідному дослідженню. Тобто форма перестає бути теоретичним конструктом і перетворюється на предмет наукового пошуку. Невіддільною частиною розуміння досвіду є боротьба з «ідолами розуму» – упередженнями, що спотворюють пізнання. Бекон виокремлює ідоли роду, печери, ринку й театру, вбачаючи в них перешкоди на шляху до істини, оскільки вони обмежують об'єктивність сприйняття та породжують помилкові висновки. Вони виникають із природи людини, індивідуальних особливостей, мовних непорозумінь і нав'язаних авторитетом філософських доктрин. Поки ці ідоли не усунуті, досвід не може стати повноцінною основою науки, тому очищення розуму від упереджень є передумовою наукового прогресу. Завдяки цій концепції Бекон стає засновником ідеї критичності мислення як ключової умови наукової діяльності [5]. Розглядаючи досвід як основу пізнання, Бекон виступає проти використання поняття «кінцевої причини», що домінувало в аристотелівській традиції. Він стверджує, що пошук мети явищ не розкриває їх природи, а лише відволікає від реального аналізу причин і законів змін. Наука, згідно з Беконом, повинна не шукати метафізичні сенси, а встановлювати фактичні закономірності, які керують поведінкою природних об'єктів. Відмова від кінцевих причин відкрила шлях до модерної науки, яка розглядає природу не як носія «цілей», а як систему причинно-наслідкових відношень, доступних експериментальному вивченню [1].

Досвід у Бекона має не тільки пізнавальне, але й соціальне значення. Мислитель вважає, що справжнє знання повинно трансформувати суспільство, забезпечувати його матеріальне вдосконалення, підвищувати рівень добробуту, військової могутності та технологічного розвитку. Звідси його знаменитий девіз «Знання – сила» («scientia potentia est»), який у беконівському розумінні означає, що сила виникає лише з практично застосованого досвіду. До прикладу, у творі «Нова Атлантида» Бекон

окреслює модель ідеального суспільства, у якому наука стає організованою соціальною практикою, спрямованою на експериментальне перетворення природи. У цьому суспільстві людина не просто споглядає світ, а активно змінює його, керуючись відкритими закономірностями.

Висновки. Розглянута концепція досвіду у філософії Ф. Бекона постає як принципово нова методологічна модель наукового пізнання, що визначила подальший розвиток європейської раціональності. У «Новому Органоні» досвід функціонує не як емпіричне накопичення фактів, а як організована, цілеспрямована діяльність розуму, що реалізується через експеримент, критичне усунення пізнавальних упереджень і логічне впорядкування знання. Беконова ідея індукції як процедурного відбору емпіричних даних засвідчує перехід філософії від умоглядного мислення до системного вивчення природи, що уможлиблює встановлення причинно-наслідкових закономірностей світу. Саме ця методологічна переорієнтація формує основи наукової об'єктивності, достовірності та практичної значущості пізнання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваль І. М. Френсіс Бекон – видатний новатор і пропагандист науки. Часопис Київського університету права. 2021. Вип. 5. С. 8-11. DOI: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i5.270>.
2. Юм Д. Історія Англії. (Вилучення). Твори у двох томах. За заг. ред. і з прямуючи. І.С. Нарського. Пров. з англ.: Думка, 1963. Т. 2. С. 825-850.
3. Рассел Б. Історія західної філософії / пров. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. Київ: Основи, 1995. 759 с.
4. Луначарський А.В. Літературознавство. Критика. Естетика. Зібрання творів у восьми томах: Видавництво Художня література.1965. Том шостий. С. 415-512.
5. «Новий Органон» (1620) та університетська філософія. До 400-річчя виходу трактату «Новий Органон» Френсіса Бекона». Матеріали міжнародної наукової конференції, 18–19 грудня 2020 р. Х : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 160 с.
6. Грицишина М. В. Складники гносеологічної концепції Ф. Бекона: вчення про ідолів розуму, шляхи пізнання та класифікація людських пізнань. *Культурологічний альманах*. 2022. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.16>.
7. Гумін О. М. Законотворча діяльність Френсіса Бекона. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 67. С. 21-24. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.3>.

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.